

ZASŁUŻONE RODY KONI ŚLĄSKICH UKSZTAŁTOWANE W LATACH POWOJENNYCH NA TERENIE B. WOJ. WROCŁAWSKIEGO

Zygmunt Sobczak, Adam Duda

Instytut Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej, AR Wrocław

Koń śląski w jego obecnej formie powstał na przełomie XIX i XX w. W tym czasie sprowadza się z Oldenburgii dużą liczbę ogierów o średnich wymiarach i suchych kończynach, głównie do stad państwowych. W wyniku odpowiedniej polityki hodowlanej w stosunkowo krótkim czasie uzyskano konia w typie pośpieszno-roboczym, o dość żywym temperamencie i łagodnym charakterze oraz dużą łatwością w użytkowaniu.

W czasie II wojny światowej hodowla koni śląskich poniosła straty w ok. 70% pogłowia. Od 1945 r. zaczął działać Śląski Związek Hodowców Koni. W 1946 r. zorganizowano Stado Ogierów w Koźlu, a w 1947 — w Książu. Stada te nie dysponowały odpowiednimi reproduktorami, mimo to niektóre z nich (Bruno i Egon) dały początek znanym liniom męskim. W 1950 r. do PSO Koźle przychodzą pierwsze ogiery śląskie, wychowane u hodowców prywatnych.

Ważnym posunięciem było założenie stadniny w Strzelcach Opolskich, w Wojanowie i Strzegomiu. Dyskutowano w tym czasie na temat typu i przyszłości koni śląskich. Wcześniejszy koń śląski miał ok. 160 cm wzrostu, poza tym był limfatyczny, o słabych kopytach, kosztowny w utrzymaniu, ale o doskonałym ruchu, a także poprawnym pokroju i łagodnym charakterze.

Na skutek działania obsuszającego i dążenia do uzyskania konia ekonomicznego obecny koń śląski posiada następujące wymiary: 154-157, 192-196, 22-23 przy dość żywym temperamencie i łagodnym charakterze. Jego szczególną cechą jest łatwość przyzwyczajania do pracy.

W ostatnich latach w związku z eksportem koni sportowych oraz zainteresowaniem kupców zagranicznych potomstwem od klaczy śląskich po ogierach pełnej krwi dostrzega się tendencje do zwiększenia wysoko-

ści w kłębie wraz ze zmianą typu w kierunku konia wszechstronnego. W takiej sytuacji wydaje się celowe przeprowadzenie analizy genetycznej pogłowia tych koni.

MATERIAŁ I METODA

Materiały zebrano w okręgowej Stacji Hodowli Zwierząt we Wrocławiu, wykorzystując kartoteki 1950 klaczy i 507 ogierów śląskich, a także Księgi stadne koni śląskich T. I, II, i III.

Szczególną uwagę zwrócono na zasłużone ogiery — założycieli rodów, wyróżniające się dużą ilością potomstwa — powyżej 30 sztuk, w tym najmniej 10 ogierów, przy czym rody te mają swoich przedstawicieli czynnych na Dolnym Śląsku. W pracy zwrócono także uwagę na kształtowanie się niektórych cech pokrojowych w rodach i w następujących po sobie pokoleniach.

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Analiza genetyczna rozpatrywanego pogłowia koni wykazała, że 65 ogierów aktualnie czynnych na Dolnym Śląsku wywodzi się z 13 rodów, z czego 52 ogiery (80% całości) są reprezentantami 6 rodów, biorących początek od następujących ogierów:

- 1) Bruno Old. 1326 duński, sk. gn. 1943 (Günther 169 — Lise Havdrup 631),
- 2) Holdek Śl. 1814 gn. 1945 (Grundherr Old. — Holde Śl.),
- 3) Egon 1230, kary (NU),
- 4) Skat Śl. gn. 1944 (Almrit — Elsa),
- 5) Diebitsch Old. S. 3824, gn. 1932 (Dieter — Rosettchen II),
- 6) Firley Old. 2504, kary, 1949 (Fokko — Albone III).

Niektóre z wymienionych ogierów działały także na terenie opolskiego, a ich potomstwo jeszcze na terenie Górnego Śląska. Zgodnie z tematem rozpatruje się tylko ogiery czynne na Dolnym Śląsku.

1. Bruno — czynny w latach 1951-1968 o wymiarach 157—202—23,5 przy wskaźnikach 128,6 i 14,97, pozostawił po sobie 20 synów o średnich wymiarach: 157—196,1—22,8—125,2—14,52 i 28 córek: 156,9—197—22,0—125,2—14,52. Razem 48 sztuk: 156,9—196,8—22,4—125,4—14,25.

W pokoleniu drugim było 28 ogierów: 155,3—196,7—22,27—126,66—14,34 i 117 klaczy: 155,8—193,0—21,8—123,93—14,01 razem 145 sztuk: 155,7—193,7—21,9—124,44—14,07.

W F₃ licencje uzyskało 12 ogierów: 155,0—194,8—22,4—125,7—14,5

oraz 62 klacze: 157,3—193,3—21,66—123,3—13,9. Razem 74 sztuki: 157,18—194,43—21,99—123,69—13,99.

Pokolenie czwarte reprezentują 3 ogiery: 156,3—199,3—22,6—127,—14,45 i 14 klaczy: 156,6—192,5—21,7—122,87—13,83. Razem 17 sztuk: 156,8—193,7—21,8—123,55—13,93.

Ogółem ród og. Bruno liczy 63 ogiery: 155,81—196,41—22,48—126,04—14,43 i 221 klaczy: 156,5—193,9—21,86—123,9—14,0. Razem 184 sztuki: 156,35—194,44—21,99—124,36—14,06.

2. **H o l d e k** — czynny w latach 1953-1953, wymiary: 167—206—24,5—123,3—14,67, dał 12 synów: 157—198,3—22,0—126,3—14,01, razem 25 sztuk: 156,9—196,5—22,8—125,2—14,54.

W F_2 do hodowli przeszło 32 ogiery: 154,6—195,8—22,16—126,65—14,33 i 85 klaczy: 156,4—193,27—22,03—123,58—14,08, razem 117 sztuk: 155,9—193,95—22,02—124,4—14,12.

W pokoleniu trzecim jest 6 ogierów: 153,67—194,3—22,2—126,45—14,45 i 31 klaczy: 156,64—191,4—21,9—122,2—13,98. Razem 37 sztuk: 156,63—191,8—21,96—122,66—14,04.

Ogółem ród og. Holdek liczy 50 ogierów: 155,02—195,34—22,54—126,01—14,54 i 129 klaczy: 156,5—193,32—21,99—123,5—14,05. Razem 179 sztuk 156,1—193,9—22,15—124,2—14,2.

3. **E g o n** — czynny 1951-1965, wymiary: 165—203—24—123,0—14,54, pozostawił po sobie 17 synów: 156,3—193,5—22,2—123,78—14,19 i 44 córki: 156,7—196,3—22,2—125,24—14,16. Razem 61 sztuk: 156,6—195,5—22,7—124,85—14,17.

W F_2 14 ogierów: 156,2—194,8—22,3—124,69—14,31 i 86 klaczy: 156,2—193,6—21,8—123,91—13,98. Razem 100 klaczy i ogierów: 156,2—193,7—21,9—124,02—14,03.

W pokoleniu trzecim są 3 ogiery: 155,7—194,3—22,16—124,84—14,24 i 4 klacze: 156,7—191,5—21,56—122,16—13,75. Razem 7 sztuk: 156,2—192,7—21,8—123,3—13,96. Ogółem ród Egona liczy 34 ogiery: 156,2—194,1—22,18—124,25—15,48 i 134 klacze: 156,4—194,4—21,9—124,31—14,03, razem 168 sztuk: 156,3—194,3—22,4—124,29—14,32.

4. **S k a t** — wymiary: 159—188—22,5—118,2—14,15. Do hodowli dolnośląskiej przeszło tylko dwóch jego synów, Kocym i Prudnik o średnich wymiarach: 157—186—22,75—118,5—14,5.

Z F_2 pozostały 32 ogiery: 157,2—193,5—22,05—123,1—14,04 oraz 18 klaczy: 156,9—196,2—22,18—125,1—14,14, razem 50 sztuk: 157,1—194,5—22,14—123,81—14,1.

W F_3 34 ogiery: 156,8—196—22,25—124,9—14,1 i 81 klaczy: 154,28—188,6—21,46—122,2—13,9, razem 115 sztuk: 155,04—190,7—21,7—123—13,9.

Ogółem 68 ogierów: 157—194,5—22,17—123,8—14,1 i 99 klaczy:

154,7—189,9—21,6—122,7—13,9, razem 167 sztuk: 155,5—191,8—21,83—124,2—14,0.

5. Diebitsch — wymiary: 168—205—26—122,0—15,47, pozostawił 5 synów: 157,8—199,6—23,8—126,5—15,08 i jedną córkę: 155—190—22,3—122,58—14,38, razem 6 sztuk: 157,3—198—23,55—125,85—14,97.

W F₂ było 6 ogierów: 156,17—192,3—22,62—122,9—14,48 i 12 klaczy: 157—192,8—21,7—122,8—13,84, razem 18 sztuk: 156,72—191,5—22,08—122,21—14,06.

W F₃ spotyka się 11 ogierów: 154,8—192,6—22,7—124,42—14,68 i 20 klaczy: 155,6—190,2—21,4—122,25—13,77, razem 31 sztuk: 155,32—191,06—21,88—123,01—14,09.

W pokoleniu czwartym jest 6 ogierów: 157,3—196,3—22,4—124,78—14,28 i 17 klaczy: 156,9—189,4—21,73—120,69—13,85, razem 23 sztuk: 157—191,2—21,92—121,78—13,96.

Ogółem ród og. Diebitsch liczy 28 ogierów: 156,17—193,87—22,83—124,14—14,62 i 50 klaczy: 156,37—190,5—21,62—121,86—13,83, razem 78 sztuk: 156,3—191,7—22,05—122,67—14,11.

6. Firley — czynny w latach 1952-1969, wymiary: 158—200—23—126,6—14,55, pozostawił tylko 14 synów: 156,5—193,7—21,55—123,77—13,77.

W pokoleniu drugim zostało 5 ogierów: 156,0—197,2—22,7—126,4—14,5 i 7 klaczy: 156,9—196,01—22—124,9—14,02 razem 12 sztuk: 156,5—196,5—22,37—125,55—14,29.

W pokoleniu trzecim dotychczas są 2 ogiery: 155—198—22,5—127,74—14,52 i 12 klaczy: 155,8—193,1—21,75—123,93—13,96 razem 14 sztuk: 155,71—193,78—21,85—124,45—14,03.

Ogółem z rodu Firley'a w dolnośląskiej hodowli było 21 ogierów czynnych: 156,2—194,9—21,93—124,78—14,03 i 19 klaczy: 156,2—194,17—21,84—124,18—13,88. Razem 40 sztuk: 156,24—194,57—21,88—124,33—14,0.

Reasumując powyższe stwierdza się, że:

1. Średnie wymiary opisanej populacji koni śląskich wynoszą: 156,1—193,6—21,99—124,0—14,09.

2. Wymiary te w następujących po sobie pokoleniach uległy zmniejszeniu, przy czym w latach siedemdziesiątych dostrzega się tendencje zwiększania wzrostu przy dalszym obsuszeniu tkanki.

3. Rozpatrzenie wymiarów według płci w pokoleniach wskazuje, że klacze w większości są niewiele wyższe od ogierów przy nieco drobniejszej kości. Można to wytłumaczyć robieniem pomiarów na ogierach podczas licencji w wieku 2,5 lat, podczas gdy pomiary klaczy przeprowadza się w czasie uznawania z reguły po pierwszym wyźrebieniu, a więc już w pełnym rozwoju fizycznym.

4. Utrzymanie się w latach powojennych 6 rodów ogierów zasłużonych wskazuje na ich dużą żywotność, co należy wykorzystać w przyszłości hodowli koni śląskich.

З. Собчак, А. Дуда

ЗАСЛУЖЕННЫЕ ЛИНИИ СИЛЕЗСКИХ ЛОШАДЕЙ,
ВЫРАЩЕННЫХ НА ТЕРРИТОРИИ БЫВШЕГО ВОЕВОДСТВА ВРОЦЛАВ

Резюме

Соответствующие материалы были собраны в Окружной животноводческой станции во Вроцлаве, используя картотеки 1950 кобыл и 507 жеребцов силезской породы, а также племенные книги силезских лошадей (три тома). Особое внимание уделяли заслуженным жеребцам-основателям линий, характеризующимся многочисленным потомством — свыше 50 голов, в том числе по крайней мере 10 жеребцов, причем эти линии имеют своих активных представителей в Нижней Силезии. Внимание уделяли также образованию некоторых признаков экстерьера в линиях и в последующих поколениях. Генетический анализ рассматриваемого поголовья лошадей показал, что 65 активных в настоящее время жеребцов в Нижней Силезии происходит от 13 линий, в том числе 52 жеребца (80% общего количества) являются представителями 6 линий, происходящих жеребцов:

1) Бруно Ольд 1326 датский, караковый (Гюнтер 169 — Лизе Хавдруп 631),

2) Хольдек Сл. 1814, гнедой, 1945 (Грундтерр Ольд — Хольде Сл.),

3) Эгон 1230, вороной (НУ),

4) Скат Сл., гнедой, 1944 (Альшрит-Эльза),

5) Дибич ольд. 3824, гнедой, 1932 (Дитер-Розеттхен II),

6) Фрилей ольд. 2504, вороной, 1949 (Фокко-Альбоне II).

Средние размеры описанной популяции силезских лошадей составляют в настоящее время: 156,1—193,6—21,99—124,0—14,09. Эти размеры уменьшались в последующих поколениях, причем в семидесятые годы наблюдалась тенденция к повышению роста при дальнейшем обсыхании ткани. Кобылы преимущественно немногим выше жеребцов, с несколько более тонкой костью. Это объясняется измерениями жеребцов во время лицензии в возрасте 2,5 года, тогда как измерения кобыл проводятся во время апробации, как правило, после первого ожеребления, т.е. в период полного физического развития.

Z. Sobczak, A. Duda

MERITORIOUS LINES OF SILESIAN HORSES BRED IN THE POST-WAR
PERIOD ON THE TERRITORY OF THE FORMER WROCLAW PROVINCE

Summary

The respective materials were collected in the Regional Animal Breeding Station in Wrocław while using the card-index of 1950 Silesian mares and 507 Sile-

sian stallions as well as the pedigree books (Vol. I-III) of Silesian horses. A particular attention was drawn to meritorious stallions-founder of lines with numerous progenies — over 30 heads including at least 10 stallions. These lines and their active representations in lower Silesia. Also attention was drawn to the formation of some habitus features in lines and subsequent generations. The genetic analysis of the horse herd under study has proved that 65 stallions active for the time being in lower Silesia originate from 13 lines, of which 52 stallions (80% of the total number) represent 6 lines originating from the following stallions:

- 1) Bruno Old 1326 — Danish, dark-bay, 1943 (Günther 169 — Lise Havdrupp 631),
- 2) Holdek Sl. 1814, bay, 445 (Grundherr Old — Hold Sl.),
- 3) Egon 1230, black (NU),
- 4) Skat St., bay, 1944 (Almrit — Elsa),
- 5) Diebitsch Old, S. 3824, bay, 1932 (Dieter-Rosettchen II),
- 6) Firley Old 2504, black, 1949 (Fokko-Albone III).

Mean body measurements of the described population of Silesian horses are at present as follows: 156.1-193.6-21.99-124.0-14.09. These indices diminished in subsequent generations; in 1970ies a tendency to height increase at dried tissue was observed. The height of mares exceeds only insignificantly that of stallions having somewhat thinner skeleton bones. It can be explained by the fact that the measurements of stallions were carried out during licences at the age of 2.5 years, whereas the measurements of mares are performed, as a rule, at estimation taking place usually after the 1st foaling, and thus in a full physical development.